

N:o 116.

Af herr **A. Hedin** i Stockholm, *om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tillägg till nu gällande bestämmelser om rätt till pension från indragningsstaten eller med offentliga medel understödda pensionskassor m. m.*

Motiveringen till det förslag, jag går att framställa, skulle kunna inskränkas till ett blott åberopande af de tre bilagorna, nemligen:

A) Kongl. Maj:ts krigshofsrätts utslag den 24 juni 1896 uppå det åtal, hvilket, efter herr justitiekanslerns förordnande, tillförordnade krigsfiskalen Arvid Gustaf Berencreutz, å krigsfiskalsembetets vägnar, utfört mot före detta militärbefälhafvaren å Gotland, före detta öfversten och chefen för kongl. Gotlands infanteriregemente Herman Ludvig von Hohenhausen, äfvensom mot före detta öfverstelöjtnanten vid kongl. Gotlands infanteriregemente, öfversten Oscar Carlstedt, kaptenerna i samma regementes reserv Klas Otto August Ternstedt, Axel Johan Gabriel Ytterberg och Oscar Ferdinand Ericsson, kaptenen vid kongl. Vendes trängbataljon friherre Samuel Hjalmar Victor Knut Åkerhielm samt kaptenen vid kongl. Gotlands infanteriregemente Lars Johan Sellergren, angående tjenstefel.

B) Statskontorets (generaldirektören Andersons) till Kongl. Maj:t afgifna utlåtande rörande den — med anledning af stadgandet i § 10 af kongl. brefvet den 2^o 1877, att det i hvarje fall komme att bero af Kongl. Maj:ts pröfning, huruvida den, som, utan att förlora medborgerligt förtroende, blifvit genom dom skild från tjenstebefattning, med hvilken rätt till fyllnadspension enligt i samma kongl. bref stadgade grunder vore förenad, skulle derigenom hafva förverkat rätt till fyllnads-

pension — af direktionen öfver arméns pensionskassa hos Kongl. Maj:t gjorda, till statskontoret remitterade anmälan, att f. d. öfversten och militärbefälhafvaren, kommendören af kongl. svärdsordens första klass Herman Ludvig von Hohenhausen, som genom kongl. brefvet den 19 april 1895, vid honom beviljadt afsked, tillagts, jemte pension från arméns pensionskassa, en fyllnadspension af 4,425 kronor från dertill anvisade statsmedel, genom krigshofrättens laga kraftvunna utslag dels förklarats hafva för särskilda förbrytelser i embetet förskylt afsättning, dels ock, då han icke längre var i besittning af det embete, hvari han sig förbrutit, dömts till fängelse under viss tid.

C) Den vid behandlingen i statskontoret af nämnda remiss af föredraganden, statskommissarien C. G. Sylvan till protokollet yttrade afvikande mening.

Af bilagan A. inhemtas bland annat, att öfversten och kommendören von Hohenhausen dömts att umgälla sina förbrytelser i embetet med fängelse i ett år och två månader;

samt att krigshofrätten pröfvat skäligt förpligta honom att till statsverket ersätta 58,852 kronor 83 öre, med sex procent årlig ränta derå, räknadt från den 30 september 1895, med afdrag dock af hvad såsom utdelning för samma belopp i f. d. intendenten Karlssons konkurs kan hafva kommit eller komma statsverket till godo.

Den fråga, som är föremål för utredning i bil. B och C, säges hafva blifvit af Kongl. Maj:t på det sättet afgjord, att den öfversten von Hohenhausen af Kongl. Maj:t tillerkända, af statsmedel utgående fyllnadspension å 4,425 kronor om året fortfarande skall honom tillerkännas.

Statsverket skall således till en för svåra förbrytelser i embetet till fängelsestraff dömd och derjemte till en mycket betydlig ersättnings-skyldighet genom laga kraftvunnet utslag förpligtad f. d. embetsman utbetala pension, lika väl som till de statstjenare, som genom nit och redlighet i långvarig tjänst förvärfvat sin ålderdomsförsörjning.

Om detta är lagligt, är det icke därför rätt, och då bör lagen ändras, för att ej ett gammalt ordstäf om de olika mått, hvarmed samhället mäter de stores och de smås förbrytelser, måtte vinna en allt för oomtvistelig bekräftelse.

Ehuruval de handlingar och fakta, jag åberopat, synas mig tillräckligt motivera en ändring i nu gällande pensioneringsföreskrifter, torde det ej vara ur vägen att exempelvis påpeka följande bestämmelser i den utländska lagstiftningen.

Den danska lagen af 12 april 1892 om Statsbanedriftens Ordning stadgar:

III Pensionering.

§ 19, m. Den, som ved Dom kjendes skyldig at have sin Stilling forbrudt, fortaber hermed Retten til Pension.

— n. Naar nogen af Statsbanedriftens Personale efter 10 Aars uafbrudt Tjeneste (jfr Litra a^{*)}) afskediges paa Grund af Feil eller Misligheder, der uden at medføre Stillingens Forbrydelse ved Dom dog svækker den for Stillingen nødvendige Agtelse og Tillid, bestemmes Pension ved de aarlige Finanslove.

— o. Pension eller Vartpenge af Driften ophøre

5. Naar han (den vedkommende) ved Dom kjendes skyldig i et saadant Forhold, som, medens han var ansat ved Driften, vilde have haft Stillingens Forbrydelse til Følge, eller naar han overbevises om inden sin Afsked at have gjort sig skyldig i et saadant Forhold.

I den allmänna pensionslagen af 5 januari 1851, § 7, stadgas: Pension eller Vartpenge ophörer — — — — — 5) Naar den vedkommende vid Dom kjendes skyldig i et saadant Forhold, som medens han var i Embede vilde have havt dettes Forbrydelse til Følge, eller naar han overbevises inden sin Afsked at have gjort sig skyldig i et saadant Forhold.

Enligt franska lagen af 9 juni 1853 förloras pensionsrätt vid entledigande eller afsättning från embete eller tjenst; äfven redan erhållen pension förverkas af den som finnes skyldig till försnillning eller oredlighet.

Den italienska civilpensionslagen af 14 april 1864, art. 32—35, med dertill hörande genom kongl. dekret utfärdade reglementen och prejudikat från statsrådet, räkenskapsrätten och kassationsdomstolarne utgjorde redan en ganska utförlig lagstiftning i ämnet (samlad i Silvio Simioni: Manuale del impiegato civile), när den fullständigades och ändrades genom lagen den 15 juni 1893 angående civila och militära pensioner, art. 20—25 och 30. Enligt sistnämnda lags art. 20 förverkas pensionsrätt och redan beviljad pension genom dom, som har till verkan eller påbjuder ovärdighet att nyttjas i offentlig tjenst, genom

*) Litra a medgifver de fast anstälde pensionsrätt efter 10 års oafbruten tjenst, när de afskedas på grund af ålder, bräcklighet eller andra, dem icke tillräkneliga orsaker.

ådömande af straff för korrupktion, försnillning, utpressning, eller enligt militärstrafflagarne för brott, som medför degradering, genom afsättning, när afsättningsdekretet, med iakttagande af det i art. 32 i lagen af 14 april 1864 föreskrifna förfaringssätt, angifver, att pensionsrätten förverkas. *)

I flere pensionslagförslag, som blifvit norska Stortinget förelagda genom kongl. proposition, har förlust af pensionsrätt ej blott på grund af afsättning genom dom, utan äfven vid entledigande af förtroende-embetsmän varit föreskrifven. Så heter det i § 21 af det genom kongl. propositionen för 1871 års Storting framlagda förslag till lag om pensionsväsendet:

Ret til Pension tilkommer ikke nogen Embedsmand, som i Medhold af Grundlovens § 22 afskediges mod sin Villie, eller som ved Dom frakjendes sit Embede, eller som efter eget Ønske entlediges paa Grund af nogen begaaet Forbrydelse og desformedelst fritages for Tiltale eller Straf i Anledning af samme.

Bland tyska lagbestämmelser må nämnas den preussiska lagen af 21 juli 1852 beträffande ej till domareståndet hörande embetsmäns förseelser i tjensten m. m., § 16, enligt hvilken disciplinstraffet *Dienstentlassung* »af sig sjelf drager med sig förlust af titel och pensionsanspråk», der ej disciplinärmyndigheten på grund af särskilda omständigheter besluter, att den entledigade må på listid eller vissa år åtnjuta en del af det reglementsenliga pensionsbeloppet.

Österrikiska strafflagen af 27 1852, § 26 stadgar: Med hvarje fällande dom för brott äro i kraft af lagen följande verkningar förbundna (så att de ej behöfva i utslaget angifvas): — — — — — 9) Mistning af alla på pensionsföreskrifterna grundade pensioner — — — — —.

Slutligen skall jag påpeka den bestämmelse uti ofvan åberopade italienska lag af 1893 art. 30 och franska lag af 1853 art. 25, som från grundsatsen, att pension ej må på annan öfverlätas eller i mät tagas, göra det undantag, att pensionen icke är till hela beloppet skyddad mot statens fordringsrätt på grund af tjänstemans balans-gäld.

Med anslutning till en af mig förut väckt motion med anledning af det missbruk, att pension beviljas på grund af så kallade

*) Enligt 1864 års lag art. 32 förfaller pensionsrätt genom afsättning från embetet, när den minister, under hvilken den afskedade sorterar, förut inhemtat yttrande af en kommission, som i början af hvarje år på ministerrådets framställning förordnas genom dekret, och denna kommission funnit de skäl, som föranledt ministern att föreslå afsättningsåtgärden, vara af nog allvarlig beskaffenhet att rättfärdiga förlust af pensionsrätt.

tjenstår, som icke användts i statens tjänst utan i enskild affärsverksamhet, tillåter jag mig att härmed anhålla,

att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t begära utarbetande af förslag till pensionsbestämmelser i syfte att såväl förebygga nämnda missbruk som ock angående förverkande af pensionsrätt eller pension i följd af förbrytelse, som af den pensionsberättigade eller pensionerade begås,

samt att Riksdagen för sådant ändamål till Kongl. Maj:ts förfogande ställer ett förslagsanslag, hvars belopp jag anhåller, att statsutskottet behagade föreslå.

Stockholm den 29 januari 1897.

A. Hedin.

Afskrift.

Bil. A.

Kongl. Maj:ts krigshofsrätts utslag uppå det åtal, hvilket, efter herr justitiekanslerns förordnande, tillförordnade krigsfiskalen Arvid Gustaf Berencreutz, å krigsfiskalsembetets vägnar, utfört mot före detta militärbefälhafvaren å Gotland, före detta öfversten och chefen för kongl. Gotlands infanteriregemente Herman Ludvig von Hohenhausen, äfvensom mot före detta öfverstelöjtnanten vid kongl. Gotlands infanteriregemente, öfversten Oscar Carlstedt, kaptenerna i samma regementes reserv Klas Otto August Ternstedt, Axel Johan Gabriel Ytterberg och Oscar Ferdinand Ericsson, kaptenen vid kongl. Vendes trängbataljon friherre Samuel Hjalmar Victor Knut Åkerhielm samt kaptenen vid kongl. Gotlands infanteriregemente Lars Johan Sellergren, angående tjenstefel, hvarom här nedan vidare omförmäles; gifvet i Stockholm den 29 juni 1896.

Kongl. krigshofsrätten har af handlingarna i målet inhemtat:

att, sedan brist yppats i den uppbörd, hvarför intendenten af första klassen Karl Victor Justus Karlsson i egenskap af regementsintendent vid kongl. Gotlands infanteriregemente och kongl. Gotlands artillericorps var redovisningsskyldig till kongl. arméförvaltningens civila departement och intendentsdepartement, samt i anledning häraf särskilda inventeringar och revisioner egt rum, omfattande tiden till den 11 maj 1895, då Karlsson inmanades i häkte, för utrönande af hvad af bristen kunde belöpa å medel, hvarför redovisning borde ingå till hvartdera af dessa departement, Kongl. Maj:ts och rikets kammarrätt, efter yrkanden af advokatfiskalen derstädes, genom utslag den 30 september 1895 dels, med Karlssons förpligtande att till statsverket återgälda ett belopp af 137 kronor 40 öre, fastställt Karlssons uppbördsbrist till 60,473 kronor 69 öre med tillägg af hvad efter anmärkningar vid räkenskaper, som skulle till kammarrätten för granskning ingå, kunde blifva Karlsson i laga ordning till betalning ådömdt, dels ock, enär Karlsson vore lagligen öfvertygad att hafva af statsverket tillhöriga penningmedel, som han i sin förberörda egenskap till förvaltning och redovisning emottagit, vid olika tillfällen under tiden, sedan han den 1 januari 1887 tillträdte sin nämnda befattning, tillgripit och förskingrat sammanlagdt 60,336 kronor 29 öre, förty, under återopande af 127 § strafflagen för krigsmagten, 4 kap. 3 §, 6 kap. 1 § och 25 kap. 11 § allmänna strafflagen samt grunderna för kongl. reskriptet den 26 februari 1811, dömt Karlsson, för hvad han sålunda låtit komma sig till last, att blifva afsatt från sin intendentsbefattning och vara ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas samt att undergå straffarbete två år äfvensom förpligtat Karlsson att ersätta det förskingrade med 60,336 kronor 29 öre samt gälda ränta derå efter sex för hundra om året från den 11 maj 1895, till dess betalning skedde;

att, sedan justitiekanslern, till hvilken enligt kongl. kammarrättens beslut utslaget med dertill hörande handlingar öfverlemnats, funnit möjligheten deraf, att berörda tillgrepp och förskingring af kronomedel kunnat under flera år fortgå, väsentligen vara beroende derpå, att Karlssons förman, före detta öfversten von Hohenhausen under sin tjänstetid åsidosatt tillsynen å Karlssons uppbörd eller lemnat denne otillbörlig frihet att förfoga öfver de för Gotlands infanteriregemente afsedda medel äfvensom derpå, att den särskilda kassakontroll, som enligt gällande föreskrifter skolat utöfvas af dertill utsedde officerare vid nämnda infanteriregemente, blifvit eftersatt, samt justitiekanslern, med återopande häraf, anmodat och förordnat krigsfiskals-

embetet att hos kongl. krigshofrätten påkalla undersökning såväl angående berörda förhållanden som äfven angående annat brottsligt förfarande, som, enligt hvad af undersökningen om Karlssons brott framginge, syntes ligga före detta öfversten von Hohenhausen till last, krigsfiskalen hos kongl. krigshofrätten begärt undersökning vid krigsrätt;

att sådan undersökning enligt kongl. krigshofrättens förordnande egt rum vid Gotlands infanteriregementes krigsrätt, samt

att, sedan undersökningen afslutats och de till kongl. krigshofrätten inkomna undersökningsprotokollen blifvit till krigsfiskalsembetet öfverlemnade, krigsfiskalen genom memorial den 12 februari 1896 i målet afgifvit utlåtande.

Genom nämnda memorial har krigsfiskalen förklarat sig på grund af de upplysningar, som vid undersökningen vunnits, finna det ligga före detta öfversten von Hohenhausen, hvilken i april månad 1884 utnämnts till militärbefälhafvare å Gotland och innehaft denna befattning, hvarmed sedan 1889 varit förenadt chefskap för Gotlands infanteriregemente, intill dess honom den 19 april 1895 beviljadt afsked blifvit den 23 i samma månad vederbörligen kungjort, till last:

att han uppsåtligen för egen fördel ej mindre åsidosatt hvad honom i afseende å tillsynen öfver Karlssons uppbörd vid Gotlands infanteriregemente ålegat, än äfven lemnat Karlsson otillbörlig frihet att förfoga öfver de för regementet afsedda medel;

att han i anmärkningsvärdt stor utsträckning af Karlsson, som varit honom underordnad embetsman, lånat sådana medel, som vederbörligen varit denne å embetets vägnar anförtrodda;

att han icke, sedan han upptäckt, att Karlsson varit på balans i uppbörd af statsmedel, vidtagit, utom annan laglig åtgärd för bevarande af kronans rätt och säkerhet, de särskilda mått och steg, som i sådant afseende ålegat honom jemlikt 33 § mom. 6 och 7 i förvaltningsreglementet den 9 april 1880, hvilket enligt kongl. brefvet den 12 april 1889 gällt för nämnda infanteriregemente, till dess genom kongl. kungörelsen den 23 november 1894 meddelade, förändrade föreskrifter rörande förvaltningen vid arméns truppförband skolat jemväl der tillämpas från och med den 1 april 1895;

att han vid särskilda tillfällen längre än vederbort behållit och, hvad vidkomme ett belopp å 295 kronor 58 öre, ännu icke ersatt statsverket för medel, afsedda till målskjutningsändamål, hvilka till militärbefälhafvaren ankommit från arméförvaltningens artilleridepartement;

att han, som i september 1894 försålt sina båda tjenstehästar med omedelbar tillträdesrätt för köparen, likväl i särskilda, till veder-

börande myndigheter insända uppgifter för fjerde qvartalet 1894 upptagit samma hästar såsom befintliga; och

att han i december 1894, sedan från intendentsdepartementet ankommit order om nedbringande af den utestående kassabehållningen vid infanteriregementet å medel, som borde inför sistnämnda departement redovisas, låtit för verkställande af denna order obehörigen lyfta å depositionsräkning i Gotlands enskilda bank för beväringsmanskapets beklädnadskassa innestående medel.

Med åberopande af hvad sålunda blifvit fördt öfversten von Hohenhausen till last har krigsfiskalen yrkat, att öfversten von Hohenhausen måtte dömas till ansvar, för sitt förfarande i sistberörda afseende jemlikt 144 § strafflagen för krigsmagten, för sina lån af underordnad embetsman jemlikt 25 kap. 13 § 1 punkten allmänna strafflagen, jemförd med 2 kap. 17 § och 4 kap. 3 § samma lag samt för en hvar af sina öfriga förenämnda förbrytelser jemlikt 143 § strafflagen för krigsmagten, jemförd med 25 kap. 16 § samt 2 kap. 17 § allmänna strafflagen, hvarvid krigsfiskalen dock, vidkommande öfversten von Hohenhausens tillvägagående i afseende å förberörda 295 kronor 58 öre, vid det förhållande, att detta belopp icke än blifvit statsverket ersatt, till kongl. krigshofrättens bedömande hemställt, huruvida icke 127 § strafflagen för krigsmagten, jemförd med 25 kap. 11 § 1 punkten allmänna strafflagen, borde framför 143 § å samma tillvägagående tillämpas, och i öfrigt såsom synnerligen försvårande onständigheter framhållit ej mindre omfånget af den förlust för statsverket, som genom öfversten von Hohenhausens förbrytelser i afseende å kontrollen, möjliggjorts, än äfven den långa tid, hvarunder Karlssons tillgrepp och förskingringar fått ostördt fortgå.

Hvad angår öfversten Carlstedt samt kaptenerna Ternstedt, Ytterberg, Ericsson och Sellergren, hvilka varit, Carlstedt ordförande intill den 16 november 1894 samt de öfriga, jemte Karlsson, ledamöter i Gotlands infanteriregementes förvaltningsdirektion, Ternstedt till den 19 juni 1891, Ericsson till 10 november 1893, Sellergren från den 31 augusti 1891 till den 1 april 1895 och Ytterberg från den 11 december 1893 till den 15 mars 1895, har krigsfiskalen funnit det ligga dem till last

dels Carlstedt, Ternstedt, Ytterberg, Ericsson och Sellergren i deras egenskap af medlemmar i nämnda förvaltningsdirektion, en hvar af dem i hvad på honom ankomme:

att direktionen icke egnat den omsorg åt regementets ekonomiska angelägenheter och dessas ändamålsenliga handhafvande, som vederbort;

att, ehuru direktionen af hos densamma anmälda stora kassabehållningar haft särskild anledning att öfvertyga sig om uppgifven kassabehållnings befintlighet och placering, direktionen likväl sådant uraktlåtit;

att direktionen icke behörigen öfvervakat, att alltid föreskriften i § 27 mom. 2 af förenämnda förvaltningsreglemente iakttagits, i ty att ej för hvarje gång, direktionen sammanträd, stadgad kassarapport aflemnats eller, der så skett, åtföljts af uppgift å kassabehållningens placering eller anslagsvis upprättad specifikation af de i rapporten omförmälda belopp; och

att direktionen icke sammanträd så ofta som vederbort;

dels öfverste Carlstedt särskildt:

att han, oakadt kännedom om en af öfversten von Hohenhausen för Karlsson utfärdad fullmakt, hvarigenom Karlsson lemnades full frihet att i Gotlands enskilda bank lyfta infanteriregementets kontanta medel, och oakadt han genom den ställning, han hade såsom styrelseledamot i nämnda bank, haft jemförelsevis lätt att öfvervaka regementets medelsplacering, likväl icke för vinnande af rättelse af berörda förhållande vidtagit någon åtgärd.

Kaptenerna friherre Åkerhielm och Selligren, hvilka varit kassakontrollanter vid Gotlands infanteriregemente, friherre Åkerhielm intill den 22 februari 1894 och Selligren från sistberörda tid och utöfver den dag, då Karlsson häktades, har krigsfiskalen ansett det ligga i deras egenskap af kassakontrollanter till last:

friherre Åkerhielm

att han icke efter maj 1892 fört den i § 28 mom. 3 af ifrågasvarande förvaltningsreglemente föreskrifna kassakontrollbok;

att han under den tid, åtalet afsåge, icke vid något tillfälle medelst inventering eller annorledes förvissat sig om, att i Karlssons räkenskaper uppgifven kassabehållning varit verkligen befintlig; och

att han å kassarapporter och kassaräkningar, som ingått till arméförvaltningen, undertecknat vederbörligt bevis om deri angifven kassabehållnings rättighet utan att förut hafva förvissat sig om den uppgifna behållningens befintlighet;

och kaptenen Selligren

att han hvarken vid sitt tillträde till kontrollantsbefattningen eller sedermera vid något tillfälle genom inventering eller eljest förvissat sig om, att hela den kassabehållning, som enligt regementets räkenskaper skulle finnas, också varit verkligen befintlig;

att han å till arméförvaltningen insända kassaräkningar och kassa-

rapporter tecknat föreskrifvit bevis om uppgifven kassabehållnings rigtighet utan att förut hafva förvissat sig, att den uppgifna behållningen verkligen funnits;

att han å en till Gotlands infanteriregementes förvaltningsdirektions sammanträde den 23 mars 1895 aflemnad kassarapport under-tecknat bevis om kassauppbördens rigtighet, men icke förvissat sig om, att en i samma rapport uppdebiterad post å 16,000 kronor verkligen influtit i redogörarens kassa; samt

att, ehuru enligt förvaltningsreglementets § 29 mom. 3 regementets reservkassa icke fått öppnas annat än i närvaro af de personer, som reglementsenligt skolat innehafva hvar sin nyckel till kassan, kaptenen Selligren likväl den 31 december 1894 i närvaro endast af regementsintendentens biträde öppnat nämnda kassa.

På grund häraf och då krigsfiskalen ansåge sig ega anledning till det antagande, att, derest desse vederbörande i afseende å regementets medelsförvaltning och kassavård behörigen iakttagit hvar och en hvad honom enligt gällande föreskrifter ålegat eller af förhållandenas beskaffenhet betingats, Karlssons tillgrepp och förskingring af ifrågasvarande kronomedel icke kunnat ske eller åtminstone den förlust, som derigenom drabbat statsverket, icke kunnat få den omfattning, den nu erhållit, yrkat, att öfversten Carlstedt samt kaptenerna Ternstedt, Ytterberg, Ericsson, friherre Åkerhielm och Selligren, hvar och en för hvad honom blifvit fördt till last, måtte dömas till ansvar jemlikt 144 § strafflagen för krigsmagten, hvarvid krigsfiskalen dock förklarat sig med åtalet mot dem afse endast åtgärder, som egt rum under tiden efter oktober 1890.

Härjemte har krigsfiskalen dels särskildt mot före detta öfversten von Hohenhausen framställt yrkande om dennes förpligtande att ej mindre ersätta statsverket förenämnda till 295 kronor 58 öre uppgående, för målskjutningsändamål från arméförvaltningens artilleridepartement honom tillsända medel, dem han ej redovisat och hvilka icke vore inbegripna i den för Karlsson fastställda uppbördsbristen jemte ränta å nämnda belopp efter sex för hundra om året från den 24 april 1895 eller dagen efter den, då von Hohenhausens afsked blifvit honom kungjort, till dess betalning skedde, än äfven till statsverket återbära, hvad han under sin tjenstetid efter den 1 januari uppburit i lönetillägg och fourrageersättning för tjenstehästar;

dels ock yrkat, att von Hohenhausen, jemte öfversten Carlstedt samt kaptenerna Ytterberg, friherre Åkerhielm och Selligren, måtte förpligtas ersätta statsverket,

von Hohenhausen, Carlstedt, Ytterberg, friherre Åkerhielm och Selligren beloppet af den vid förenämnda förvaltningsdirektionens sammanträde den 14 februari 1894 anmälda kassabehållning med 31,498 kronor 29 öre,

von Hohenhausen, Carlstedt, Ytterberg och Selligren derutöfver för hvad kassabehållningen vid förvaltningsdirektionens sammanträde den 20 februari 1895 öfverstigit sistnämnda belopp med 983 kronor 4 öre,

von Hohenhausen, Carlstedt och Selligren derutöfver för hvad kassabehållningen vid sammanträde den 8 november 1894 öfverstigit sistberörda belopp med 6,077 kronor 74 öre,

von Hohenhausen och Selligren derutöfver för hvad kassabehållningen till april 1895 öfverstigit sistnämnda belopp med 18,745 kronor 55 öre samt von Hohenhausen derutöfver för skilnaden mellan sist nämnda belopp och hela den på infanteriregementet belöpande delen af uppbördsbristen, hvilken del enligt af krigsfiskalen förebragt utredning skulle uppgå till 58,860 kronor 23 öre, med 1,555 kronor 61 öre, dock med rätt för Carlstedt, Ytterberg, friherre Åkerhielm och Selligren, att en hvar för hvad han sålunda borde svara njuta afdrag, *Carlstedt* för hvad vid förvaltningsdirektionens sammanträde den 8 november 1894 dels i bank och dels hos Karlsson kunde anses hafva såsom verklig kassabehållning för infanteriregementet högst inestått med 9,000 kronor, *Ytterberg* för hvad vid förvaltningsdirektionens sammanträde den 20 februari 1895 kunde anses hafva såsom verklig kassabehållning högst inestått med 5,000 kronor, *friherre Åkerhielm* för hvad vid förvaltningsdirektionens sammanträde den 14 februari 1894 kunde anses hafva högst inestått med 9,500 kronor samt *Selligren* för hvad den 9 april 1895 högst inestått med 5,435 kronor 29 öre, med rätt dock för ifrågavarande officerare att tillgodonjuta afdrag för hvad vid utdelning för uppbördsbristen, som bevakats i den konkurs, hvilken för Karlsson uppkommit, kunde blifva statsverket tillerkänd; hvarjemte af krigsfiskalen yrkats, *dels* att bemälda officerare måtte förpligtas att en hvar å det belopp af uppbördsbristen, hvarför han sålunda borde svara, gälda ränta efter sex för hundra om året, från den dag, uppbördsbristen af kongl. kammarrätten fastställdes eller den 30 september 1895, till dess betalning skedde, dels ock att, äfven för den händelse krigsfiskalembetets nu framställda ersättningsyrkanden icke skulle kunna af kongl. krigshofrätten till fullo bifallas, i allt fall kaptenen Selligren, som vid krigsrättsundersökningen förklarar sig ansvara för 16,000 kronor, hvilka obehörigen uppdebiterats å den till förvaltningsdirektionens sammanträde den 23 mars 1895 aflemnade kassarap-

porten, måtte förpligtas ersätta statsverket sistnämnda belopp jemte ränta efter förut angifven grund.

Öfver dessa yrkanden hafva samtliga de tilltalade sig förklarat; och har dervid kaptenen friherre Åkerhielm i sin förklaring dels påyrkat ytterligare utredning i målet, dels, hvad anginge det mot honom framställda ersättningsyrkandet och på den grund, att Karlsson af kongl. kammarrätten dömts ersätta hela det förskingrade beloppet och att detta kongl. kammarrättens utslag fått vinna laga kraft, gjort invändning mot kongl. krigshofrättens befogenhet att upptaga yrkandet till pröfning, dels ock fordrat ersättning för sin inställelse i Visby vid det krigsrättsförhör, hvilket, på sätt ofvan förmäls, i målet egt rum, med 100 kronor.

Sedan krigsfiskalen tagit del af förklaringarna samt af en skrift, som öfversten von Hohenhausen den 2 april 1896 till kongl. krigshofrätten ingifvit, har krigsfiskalen i särskilda memorial den 7 april och den 23 maj 1896 dels förklarat, att, enär af de vid öfversten von Hohenhausens förklaring fogade bilagor inhemtades, att denne numera ersatt statsverket den i målet ifrågakomna posten å 295 kronor 58 öre jemte ränta, krigsfiskalen, med vidhållande af sina öfriga yrkanden, frånträdde ej mindre sitt vidkommande von Hohenhausens tillvägagående i afseende å nämnda belopp alternativt framställda yrkande om tillämpning å samma tillvägagående af 127 § strafflagen för krigsmagten, jemförd med 25 kap. 11 § allmänna strafflagen, än äfven yrkandet om von Hohenhausens förpligtande att ersätta samma belopp, dels ock, hvad anginge friherre Åkerhielms yrkande om ytterligare utredning i målet, förklarat sig ej finna sådan af nöden, utan påkallat målets afgörande i befintligt skick.

Detta med hvad mera handlingarna innehålla har kongl. krigshofrätten, som linner hinder ej möta att i befintligt skick företaga målet till afgörande och som lemnar friherre Åkerhielms nyssnämnda invändning utan afseende, tagit i öfvervägande; och enär, hvad först angår det mot före detta öfversten von Hohenhausen framställda ansvarsyrkandet, för det denne, under sin tjenstetid såsom chef för kongl. Gotlands infanteriregemente lemnat intendenten Karlsson otillbörlig frihet att förfoga öfver regementets medel, det är ostridigt att, ehuru enligt § 30 af det då gällande förvaltningsreglementet den 9 april 1880, de medel, som för regementets räkning kunde vara insatta i bank, icke skulle få lyftas annat än efter invisning, utfärdad af chefen och kontrasignerad af regementsintendenten samt försedd med annotationsbevis af kassakontrollanten, öfverste von Hohenhausen dock den

28 februari 1888 för Karlsson utfärdadt fullmägt att i Gotlands enskilda bank, der regementets medel såväl då som sedermera insattes på upp- och afskrifningsräkning, få ensam handhafva, uttaga och qvittera dessa medel, äfvensom att på grund af denna fullmägt Karlsson derefter fått ensam, till dess under år 1894 ändring härutinnan skett, lyfta de medel, som för regementets räkning i banken innestode; alltså och då öfversten von Hohenhausen genom sitt berörda förfarande måste anses hafva uppsåtligen begått sådan förbrytelse i sitt embete, som i 143 § strafflagen för krigsmagten afses, pröfvar kongl. krigshofrätten i förmågo af sistberörda lagrum, jemfördt med 25 kap. 16 § allmänna strafflagen, skäligt förklara öfversten von Hohenhausen, för hvad som sålunda ligger denne till last, hafva förskylt afsättning.

Hvad härefter angår ansvarsyrkandet å öfversten von Hohenhausen, för det denne åsidosatt hvad honom i afseende å tillsynen öfver Karlssons uppbörd ålegat, har genom den utredning, som i denna del af målet egt rum, blifvit ådagalagdt:

att, oakadt, enligt förvaltningsreglementets § 33 mom. 1, öfversten egt att när honom för godt syntes verkställa inventering af alla regementets kontanta medel och värdehandlingar, samt oakadt, enligt samma § mom. 2, minst en gång i månaden sådan inventering skolas af de till regementsintendentens uppbörd hörande kontanta medel, öfversten dock icke vid något tillfälle efter 1888 föranstaltat om sådan inventering;

att, oakadt i förvaltningsreglementets § 27 mom. 3 stadgades, att regementsintendenten skulle en gång i veckan å dag, som af chefen bestämdes, till denne aflemna kassarapport, utvisande, bland annat, den närvarande behållningen, samt undantag från detta stadgande endast så till vida fått ske, att chefen, när uppbörd och utgift endast i mindre grad vid regementet förekomme, egt bestämma, att rapporten kunde med längre mellantider få uppgöras och aflemnas, öfversten von Hohenhausen dock utan anmärkning och utan att mot Karlsson vidtaga åtgärd låtit åtminstone under tiden från maj 1892 till och med mars 1894 fortgå, att sådan rapport icke vid något tillfälle af Karlsson till honom aflemnats; samt

att, oakadt, enligt förvaltningsreglementets § 29 mom. 3, regementets reservkassa skulle, derest yttre omständigheter icke deremot lade hinder, något som dock icke ens föreburits, förvaras i ett skåp, försedt med tre lås, samt intendenten, kassakontrollanten och en tredje officer, som chefen bort för sådant ändamål utse, skolas en hvar innehafva nyckeln till ett af låsen, öfversten von Hohenhausen dock under-

låt tit förordna någon officer att innehafva nyckeln till det tredje lås, som sålunda skolat finnas;

och då öfversten von Hohenhausen, hvilken jemväl i andra hänseenden underlåt tit iakttaga, hvad enligt samma reglemente ålegat honom i afseende å kontrollen öfver Karlssons uppbörd, genom hvad sålunda ligger honom till last icke allenast felat mot föreskrifterna i nu åberopade reglementsrum, utan jemväl brustit i den honom enligt samma reglementes § 24 mom. 1 och tjenstgöringsreglementet för armén del II kap. 1 § 4 mom. 14 åliggande allmänna tillsyn öfver värden och redovisningen af de kronans medel, som blifvit för regementets behof anvisade, är öfversten von Hohenhausen lagligen öfvertygad att i berörda hänseenden hafva begått förbrytelser i sitt embete, hvarvid måste anses såsom en särdeles försvårande omständighet, att öfversten von Hohenhausen under den tid, hvarunder han sålunda försummat kontrollen öfver Karlssons uppbörd, af denne emottagit penningförsträckning, men då det likväl mot öfversten von Hohenhausens förnekande icke är lagligen styrkt, att han med denna sin underlåtenhet afsett att bereda sig egen fördel, finner kongl. krigshofrätten samma förbrytelser ej böra bedömas svårare än såsom vårdslöshet, försummelse, oförstånd och oskicklighet i hög grad vid fullgörande af åliggande tjenstepligter; och pröfvar kongl. krigshofrätten för ty i förmågo af 144 § strafflagen för krigsmagten samt 4 kap. 3 § allmänna strafflagen rättvist härför döma öfversten von Hohenhausen till fängelse i fyra månader.

Vidare är ostridigt, att, på sätt förut är nämndt, öfversten von Hohenhausen åtminstone under tiden från 1889, till dess han erhållit afsked från befattningen såsom chef för Gotlands infanteriregemente, af Karlsson, som varit honom underordnad tjänsteman, emottagit försträckning dels under form af penninglån, dels under form af förskott på löne medel; och då von Hohenhausen erkänt, att han egt full kännedom derom, att de begärda och erhållna förskotten, hvilka, ouktadt löne medlen för löpande kvartal skulle utbetalas först å första dagen af kvartalets tredje månad, ofta afsett kvartal, som än ej inträdt, lemnats af krono medel, men deremot, ehuru väl liknelser förekommit derom, att von Hohenhausen afvetat, att jemväl öfriga lån tagits af krono medel, detta dock mot von Hohenhausens förnekande icke är lagligen styrkt i vidsträcktare mån, än att, enär von Hohenhausen erkänt sig hafva mottagit sådana lån jemväl efter den tid, då han, enligt hvad han sjelf medgifvit, fått kännedom om Karlssons uppbördsbrist eller i februari 1895, han måste anses lagligen öfvertygad att hafva afvetat,

att dessa sistnämnda lån lemnats honom af kronomedel, samt von Hohenhausen sålunda är förvunnen att vid särskilda tillfällen af honom underordnad tjänsteman hafva lånat af sådana medel, som han vetat vara denne å embetets vägnar anförtrodda, alltså pröfvar kongl. krigshofrätten, som icke genom hvad i målet förekommit finner det vara bevisadt, att Karlssons uppbördsbrist och deraf härflytande skada uppkommit genom de till öfversten von Hohenhausen lemnade lån af kronans medel, skäligt att, jemlikt 4 kap. 3 § och 25 kap. 13 § allmänna strafflagen, förklara öfversten von Hohenhausen hafva för samma brott förskylt afsättning.

Ehuru bindande liknelser och omständigheter förekommit derom, att öfversten von Hohenhausen redan innan februari månad 1895 afvetat, att Karlsson varit på balans, är det dock icke mot von Hohenhausens förnekande visadt, att han förr än han sålunda sjelf medgifvit eller under sistnämnda månad erhållit kännedom härom, men enär, oaktadt i förvaltningsreglementets § 33 mom. 6 och 7 var föreskrifvet, att vid yppad balans hos intendent skulle, utom annan laglig åtgärd till bevarande af kronans rätt och säkerhet, qvarstad sökas å intendents tillgångar, samt af vederbörande chefsembete de ytterligare mått och steg vidtagas, som af omständigheterna påkallades, von Hohenhausen dock, när, enligt hvad han sjelf medgifvit, han fått kunskap om balansen, underlåtit att vidtaga sålunda föreskrifna åtgärder, pröfvar kongl. krigshofrätten rättvist döma honom, för den försummelse i honom enligt särskild författning åliggande tjenstepligter, han sålunda visat, att, i förmågo af 144 § strafflagen för krigsmagten, hållas i fängelse två månader.

Öfversten von Hohenhausen har vidare erkänt, att han vid särskilda tillfällen längre än vederbort behållit medel, som för målskjutningsändamål blifvit till honom såsom militärbefälhafvare från arméförvaltningens artilleridepartement öfversända; och krigsfiskalen har för dessa embetsfel å von Hohenhausen yrkat ansvar jemlikt 143 § strafflagen för krigsmagten samt, hvad särskildt angår ett belopp af 295 kronor 58 öre, hemställt, huruvida icke ansvaret borde bestämmas efter 127 § strafflagen för krigsmagten, hvilken hemställan dock sedermera af krigsfiskalen återkallats; men då hvad i denna del af målet förts von Hohenhausen till last icke är af beskaffenhet att böra svårare anses än såsom visad vårdslöshet vid fullgörande af tjenstepligter, finner Kongl. krigshofrätten krigsfiskalens i denna del af målet gjorda yrkande icke kunna i vidsträcktare mån bifallas än att von Hohenhausen för ifråga-

varande embetsfel jemlikt 33 och 144 §§ strafflagen för krigsmagten dömes till disciplinstraff.

Ehuru öfversten von Hohenhausen någon dag i september 1894 på grund af muntligt aftal till handlanden Carl Adolf Hägg i Visby försålt och aflemnat sina begge tjenstehästar, hafva dessa dock ej mindre i en af von Hohenhausen egenhändigt attesterad, till arméförvaltningen afsänd och den 31 december 1894 dagtecknad kvartalsuppgift å officerarnes vid Gotlands infanteriregemente tjenstehästar upptagits såsom effektiva under hela sista kvartalet 1894 än ock i halfårsbesked för senare hälften af 1894, insändt till landtförsvarsdepartementet den 22 januari 1895 och undertecknad af von Hohenhausen, upptagits såsom befintliga, hvarjemte von Hohenhausen för dessa hästar uppburit lönetillägg och fourrageersättning till och med april 1895, under hvilken sistnämnda månad han erhöll afsked; och har med åberopande af dessa förhållanden krigsfiskalen yrkat ansvar å von Hohenhausen jemlikt 143 § strafflagen för krigsmagten; men om det ock icke kunnat af von Hohenhausen till fullo styrkas, att, på sätt han invändt, han vid försäljningens afslutande förbehållit sig rätt att få disponera öfver hästarna till och med januari månad 1895, det i allt fall ej kan genom den bevisning, som i detta hänseende i målet förekommit, mot hvad von Hohenhausen bestämdt uppgifvit och vidhållit, anses visadt, att han, då han låtit upptaga hästarna å nämnda förteckningar, handlat annat än i god tro, finner kongl. krigshofrätten det i denna del af målet framställda ansvarsyrkandet ej kunna i vidsträcktare mån bifallas, än att von Hohenhausen för ouppsåttligt fel i embetet, jemlikt 144 § strafflagen för krigsmagten, dömes till disciplinstraff.

Mot öfversten von Hohenhausen har krigsfiskalen slutligen framställt yrkande om ansvar för det öfversten von Hohenhausen, sedan i december 1894, då intendenten Karlsson vistades i Stockholm, order kommit från arméförvaltningens intendentsdepartement, att den vid infanteriregementet utestående kassabehållningen å medel, som borde redovisas hos samma departement, skulle nedbringas till 1,000 kronor, och Karlsson, derom underrättad, i telegram meddelat, att han dels genom öfvertelegrafering, dels genom medel, som Karlssons ställföreträdare under hans frånvaro hade tillgängliga, skulle ställa det för behållningens nedbringande till 1,000 kronor erforderliga beloppet 5,000 kronor till öfverstens förfogande den 31 december, men penningtelegrammet ännu klockan elfva förmiddagen sistnämnda dag ej anländt till Visby, öfversten låtit af medel, tillhöriga beväringsskapskapets beklädnadskassa, använda

5,000 kronor till förenämnda orders fullgörande; och har krigsfiskalen tillika, under förklarande, att han ansåge syftet med åtgärden endast hafva varit, att förenämnda order måtte i behörig tid kunna bringas till verkställighet, vid det förhållande, att, efter det penningtelegrammet senare den 31 december anländt, beklädnadskassan några dagar efteråt blifvit godtgjord för ifrågavarande 5,000 kronor, hemställt, att öfversten von Hohenhausen i denna del af målet icke måtte svårare anses än såsom den der visat oförstånd i sitt embete enligt 144 § strafflagen för krigsmagten, och pröfvar kongl. krigshofrätten, med bifall till hvad krigsfiskalen i denna del af målet sålunda yrkat och hemställt, skäligt döma öfversten von Hohenhausen för hvad i anmärkta hänseendet ligger denne till last att jemlikt åberopade lagrummet hållas till fängelse en månad.

Då öfversten von Hohenhausen, som sålunda i särskilda fall förskylt afsättning, emellertid icke numera är i besittning af det embete, hvaruti han sig förbrutit, pröfvar kongl. krigshofrätten i förmågo af 2 kap. 17 § allmänna strafflagen skäligt i stället döma honom till fängelse i sex månader; och enär öfversten skall, enligt 33 § strafflagen för krigsmagten, umgälla de särskilda förbrytelser, som ådragit honom disciplinstraff, med ett straff, som af kongl. krigshofrätten bestämmes till trettio dagars vaktarrest, men disciplinstraffet, jemlikt 32 § sistnämnda lag, skall öfvergå till fängelse i en månad och med öfriga fängelsestraffet förenas, har öfversten von Hohenhausen att i en bot umgälla samtliga sina förenämnda förbrytelser med fängelse i ett år och två månader.

Kaptenerna Ternstedt, Ytterberg, Ericsson och Sellergren, i deras egenskap af ledamöter i förvaltningsdirektionen vid Gotlands infanteriregemente, har krigsfiskalen lagt till last, att de icke egnat den omsorg åt regementets ekonomiska angelägenheter och deras ändamålsenliga handhafvande, som vederbort, att, ehuru direktionen af hos densamma anmälda stora kassabehållningarna haft särskild anledning att öfvertyga sig om uppgifven kassabehållnings befintlighet och placering, direktionen likväl sådant uraktlåt, att direktionen icke behörigen öfvervakat, att alltid föreskriften i § 27 mom. 2 af förvaltningsreglementet iakttagits och att direktionen icke sammanträdtt så ofta, som vederbort; men enär, äfven om förvaltningsdirektionen af de hos densamma anmälda stora kassabehållningarna kunnat finna sig ega anledning att vilja öfvertyga sig om viss uppgifven kassabehållnings befintlighet och placering, förvaltningsdirektionen dock icke egt sjelf föranstalta om inventering och icke ens, i afseende å medelsförvaltningen och kassavården, egt den befogenhet, som enligt förvaltningsreglementets § 43

mom. 1 tillkom densamma i afseende å persedelvården, eller att hos chefen göra framställning om inventering, kan vid sådant förhållande direktionens berörda uraktlåtenhet icke vara af beskaffenhet att böra till ansvarspåföljd för någon af dess nämnda ledamöter föranleda; och då vidare, enligt hvad utredt blifvit, kassarapport aflemnats vid alla ordinarie direktionssammanträden, som egt rum under den tid, åtalet afser; ty och som den omständigheten, att vid tillfällen, då anmaldt blifvit, att något ärende, som påkallade handläggning vid sammanträde, icke förefans, sammanträde, som eljest skolat ega rum, blifvit af direktionens ordförande med regementschefens begifvande instäldt, icke är af beskaffenhet att kunna ådraga direktionsledamöterna ansvar, samt det icke är visadt, att förvaltningsdirektionen eljest i afseende å regementets ekonomiska angelägenheter och dessas ändamålsenliga handhavande skulle visat underlåtenhet af beskaffenhet att kunna till ansvarspåföljd för dess nämnda ledamöter föranleda, pröfvar kongl. krigshofrätten skäligt förklara krigsfiskalens mot kaptenerna Ternstedt, Ytterberg, Ericsson och Sellergren förda ansvarstalan icke kunna bifallas.

Hvad öfversten Carlstedt angår har krigsfiskalen ansett denne såsom ordförande i förvaltningsdirektionen hafva visat försummelse icke allenast i de hänseenden, krigsfiskalen funnit sådan ligga kaptenerna Ternstedt, Ytterberg, Ericsson och Sellergren såsom ledamöter i samma direktion till last, utan jemväl derutinnan, att han, oaktadt kännedom om den af öfversten von Hohenhausen för Karlsson utfärdade fullmagten, hvarigenom Karlsson lemnades full frihet att i Gotlands enskilda bank lyfta infanteriregementets kontanta medel, och oaktadt han genom den ställning, han hade såsom styrelseledamot i nämnda bank, haft jemförelsevis lätt att öfvervaka regementets medelsplacering, likväl icke för vinnande af rättelse af berörda förhållande vidtagit någon åtgärd; och då öfversten Carlstedt, i sin egenskap af ordförande i förvaltningsdirektionen, mera än direktionens öfriga ledamöter bort egna uppmärksamhet åt de förhållanden, som stodo i omedelbart samband med direktionens verksamhet, då han vidare af de kassarapporter, som af intendenten Karlsson afgåfvos vid förvaltningsdirektionens sammanträden, nödvändigt måste hafva funnit, att de sig ständigt ökande kassabehållningarna uppgingo till ett oskäligt högt belopp, då han ej heller kunnat undgå att märka, det uppgifterna rörande kassabehållningarnas placering — när sådana uppgifter af Karlsson lemnades — varit i hög grad bristfälliga och sväfvande; och då, såsom krigsfiskalen erinrat, öfversten på grund af sin befattning såsom ledamot af styrelsen för Gotlands enskilda bank haft synnerligen lätt förvissa sig derom,

att de i nämnda bank tillfälligtvis innestående belopp af kronans medel ingalunda stodo i rimligt förhållande till de i dessa kassarapporter upptagna betydliga kassabehållningarna, hade det ålegat honom att å nämnda förhållanden fästa regementschefens uppmärksamhet, på det att denne måtte blifva i tillfälle vidtaga de åtgärder, hvartill omständigheterna gäfvö anledning; men då, såvidt af handlingarna i målet kan utrönas, öfversten Carlstedt emellertid icke så förfarit vid något tillfälle under den långa tid af omkring sju år, som öfversten Carlstedt beklädt ordförandeplatsen i förvaltningsdirektionen, pröfvar kongl. krigshofrätten, som sålunda finner öfversten Carlstedt hafva visat vårdslöshet och liknöjdhet vid utförfningen af nämnda viktiga tjenstebefattning, skäligt att, med bifall till krigsfiskalens i detta hänseende gjorda yrkande, döma öfversten Carlstedt, i förmågo af 144 § strafflagen för krigsmagten, till disciplinstraff af arrest utan bevakning i femton dagar.

Å kaptenen friherre Åkerhielm har krigsfiskalen yrkat ansvar, för det denne å kassarapporter och kassaräkningar, insända till arméförvaltningen, tecknat föreskrifvet bevis om uppgifven kassabehållnings rättighet utan att först hafva förvissat sig om denna behållnings befintlighet; men enär, i afseende å den anteckning, kassakontrollant hade att göra å de kassarapporter och kassaräkningar, som skulle till arméförvaltningen insändas från vederbörande truppförband, ej funnos andra stadganden, än att, enligt de, till cirkulär, dem arméförvaltningen med tillämpning af § 34 i nämnda förvaltningsreglemente utfärdadt, hörande formulär, kassakontrollanten skulle å sådana kassarapporter och kassaräkningar teckna intyg om kassabehållningens rättighet, utan att dock i cirkulären vidare bestämmelser angående denna påteckning eller dess innebörd voro meddelade; fördenskull och då till följd häraf vid tolkningen af påskriftens betydelse och innebörd ledning i främsta rummet måste hemtas från förvaltningsreglementet; ty och som kassakontrollanten — hvilken, enligt reglementets § 27 mom. 2, skulle å de kassarapporter, intendenten hade att till förvaltningsdirektionen afgifva, attestera uppbörden, utan att dock ega skyldighet attestera den uppgift, intendenten på samma gång borde lemna förvaltningsdirektionen om den närvarande behållningen och dess placering, och hvilken vidare enligt § 28 hade skyldighet *dels* att annotera all regementsintendentens uppbörd, *dels* att äfven annotera de utbetalningar, som gjordes af regementsintendenten, ehuru endast *summariskt* från den rapport, som, på sätt förut är omförmäldt, borde af intendenten en gång i veckan aflemnas till chefen, *dels* ock att, för verkställigheten af dessa

medels annotationer, föra en så kallad kontrollbok — hvarken genom fullgörandet af hvad sålunda var honom föreskrifvet kunde erhålla kännedom om kassabehållningens befintlighet eller egde befogenhet att genom inventering förvissa sig om densamma; alltså och då vidare af ordalydelsen i § 33 mom. 1 punkt 2 af nämnda reglemente otvetydigt framgick, att med uttrycket »rigtighet», användt i afseende å en kassabehållning, icke enligt samma reglemente afsågs något förklarande rörande kassabehållningens befintlighet, utan blott ett förklarande, att behållningen öfverensstämde med de i det kapitel af reglementet, som handlade om medelsförvaltningen och kassavården, föreskrifna kassaräkenskaper och dithörande verifikationshandlingar; fördenskull och emedan härtill kommer, att, enligt hvad reglementet jemväl angaf, tillgångarnas befintlighet var afsedd att på annat sätt kontrolleras, nemligen genom den inventering, hvilken chefen, när helst det honom syntes godt, egde verkställa af alla kronans kontanta medel och värdehandlingar vid regementet och hvilken minst en gång i månaden skulle ske af de till intendentens uppbörd hörande kontanta medel; samt då, under förutsättning, att dessa sistnämnda stadganden vederbörligen iakttagits och kassabehållningens befintlighet sålunda varit kontrollerad, det, för det öfverinseende, arméförvaltningen, enligt § 1, hade att utöfva öfver ombesörjandet af de ekonomiska angelägenheterna vid regementet, bort i afseende å berörda kassarapporter och kassaräkningar vara till fyllest att erhålla påskrift, bestyrkande kassabehållningens rigtighet, af hvilken då borde framgå, *dels* att å debetsidan icke någon influten post — jemväl sådan, hvarom arméförvaltningen kunnat eljest sakna kännedom — uteslutits och *dels* att de å kreditsidan upptagna utgifterna öfverensstämde med den uppgift, intendenten derom lemnat till regementschefen; för ty och enär slutligen den omständigheten, att den chefen sålunda åliggande skyldigheten i afseende å kassakontrollen eftersatts, icke kunde gifva ökad betydelse åt den påteckning, kassakontrollanten hade att göra å kassarapporterna och kassaräkningarna, finner kongl. krigshofrätten det förhållande, att kaptenen friherre Åkerhielm, då han å ifrågavarande, till arméförvaltningen sedermera insända kassarapporter och kassaräkningar intygat kassabehållningens rigtighet, icke dermed afsett att intyga behållningens befintlighet, och fördenskull ej heller derom förskaffat sig visshet, icke vara af beskaffenhet att kunna för honom till ansvarspåföljd föranleda, till följd hvaraf i denna del af målet krigsfiskalens ansvarsyrkande ogillas.

Hvad härefter angår yrkandet om ansvar å friherre Åkerhielm

för det denne icke genom inventering eller eljest förvissat sig om befintligheten af de kassabehållningar, Karlsson uppgifvit, så och då, på sätt redan är anmärkt, friherre Åkerhielm, i sin egenskap af kassakontrollant, icke egt verkställa inventering af de medel, Karlsson för infanteriregementet omhänderhade, och det ej ens är uppgifvet hvilket tillåtligt annat medel stått friherre Åkerhielm till buds för att förvissa sig, att den kassabehållning, som enligt räkenskaperna skulle finnas hos Karlsson, också varit hos denne befintlig, varder äfven i denna del af målet krigsfiskalens ansvarsyrkande ogilladt; men då det är ostridigt, att friherre Åkerhielm från och med maj månad 1892 icke längre fört kontrollbok och med denna underlåtenhet fortfarit, till dess han i februari 1894 lemnat kassakontrollantsbefattningen vid Gotlands infanteriregemente, så och äfven om det förhållandet, att, på sätt förut är anmärkt, veckorapport ej af regementsintendenten till chefen aflemnats, för friherre Åkerhielm försvårat förandet af kontrollboken så vidt kreditsidan angick, och detta förhållande måste räknas såsom en förmildrande omständighet vid bedömande i hvad mån ifrågavarande underlåtenhet bör räknas friherre Åkerhielm till last, likväl och som friherre Åkerhielm sjelf medgifvit, att han på annat sätt kunnat förskaffa sig och jemväl för fullgörande af de honom åliggande anteckningar å de till arméförvaltningen ingående kassarapporterna och kassaräkningarna förskaffat sig kännedom om hvad som för kontrollbokens förande i nämnda del var nödigt, samt han i allt fall ej egt att, på sätt som skett, upphöra med nämnda boks förande och allra minst att göra detta utan att derom göra anmälan hos chefen, finner kongl. krigshofrätten friherre Åkerhielm icke kunna undgå ansvar för denna sin underlåtenhet såsom för fel i embetet under förmildrande omständigheter; och pröfvar kongl. krigshofrätten för ty skäligt döma friherre Åkerhielm jemlikt 144 § strafflagen för krigsmagten till disciplinstraff af arrest utan bevakning i femton dagar.

Hvad härefter beträffar krigsfiskalens yrkanden om ansvar å kaptenen Sellergren, *dels* för det denne å kassarapporter och kassaräkningar, insända till arméförvaltningen, tecknat bevis om kassabehållningens rigtighet utan att förvissa sig om dess befintlighet, *dels* för det han hvarken vid sitt tillträde till kassakontrollantbefattningen eller sedermera genom inventering eller eljest förvissat sig om uppgifven kassabehållnings befintlighet, varda dessa yrkanden, på enahanda grunder som i afseende å kaptenen friherre Åkerhielm blifvit anförda, af kongl. krigshofrätten ogillade; och enär vid det upplysta förhållandet, att, till följd af regementschefens försummelse att förordna officer att innehafva

nyckeln till det tredje lås, hvarmed det skåp, hvari reservkassan vid Gotlands infanteriregemente förvarades, bort vara försedt, ifrågavarande skåp endast haft tvenne lås, till hvartdera hvaraf kaptenen Sellergren och intendenten innehaft nyckeln, varder krigsfiskalens yrkande om ausvar å kaptenen Sellergren, för det denne den 31 december 1894 öppnat skåpet i närvaro af endast den, hvilken såsom ställföreträdare för Karlsson innehaft nyckeln till det andra låset, af kongl. krigshofrätten lemnadt utan afseende.

Å kaptenen Sellergren har krigsfiskalen vidare yrkat ansvar för det att å kassarapport, som afgifvits den 23 mars 1895 vid då hållet sammanträde med förvaltningsdirektionen, såsom uppbörd å debetsidan upptagits en post »civila departementet 16,000 kronor», utan att kaptenen Sellergren, hvilken å rapporten attesterat uppbördens rättighet, förvissat sig om att samma post till Karlsson verkligen influtit; men enär med den kassakontrollanten åliggande attestering af uppbördens rättighet å de kassarapporter, intendenten hade att afgifva till förvaltningsdirektionen, i främsta rummet afsågs att förhindra, det icke någon post, som borde å debetsidan uppföras, blefve der utesluten; samt enär, enligt hvad i målet blifvit utredt, berörda post, på sätt den ock blifvit antecknad i upplägget för mars 1895 i den af kaptenen Sellergren uppförda kontrollboken, af Karlsson uppgifvits utgöra »återburna förskottsmedel»; ty och som sålunda icke annat än af Karlssons räkenskaper eller uppgifter kunnat inhemtas, huruvida posten influtit eller ej; alltså och då kaptenen Sellergren saknat anledning antaga, att Karlsson skulle sjelf föra sig för mycket till last, är kaptenen Sellergrens anmärkta förfarande icke af beskaffenhet att kunna för denne till ansvars-påföljd föranleda, till följd hvaraf kongl. krigshofrätten i denna del af målet finner krigsfiskalens ansvarstalan ej kunna bifallas.

Hvad härefter angår krigsfiskalens yrkande, att öfversten von Hohenhausen måtte förpligtas ersätta statsverket förenämnda, till målskjutningsändamål afsedda belopp tvåhundra nittio fem kronor 58 öre, så ock då krigsfiskalen återkallat samma yrkande, låter kongl. krigshofrätten vid återkallelsen bero.

Öfversten von Hohenhausen har väl, enligt hvad kongl. krigshofrätten funnit, varit i god tro, då han i förteckningar, insända till arméförvaltningen och landtförsvarsdepartementet, låtit upptaga sina redan i slutet af september 1894 försålda tjenstehästar såsom befintliga under hela sista kvartalet 1894, men då han i allt fall måste anses hafva upphört att disponera öfver dessa hästar senast med utgången af september månad 1894, samt då han vid sådant förhållande, enligt

hvad i 12 och 13 momenten af kongl. skrifvelsen den 26 november 1875 finnes föreskrifvet, icke egt uppbära fourrageersättning och lönetillägg för dessa hästar längre än till och med utgången af år 1894, pröfvar kongl. krigshofrätten skäligt, med bifall till krigsfiskalens i denna del af målet förda ersättningstalan, förpligta öfversten von Hohenhausen att till statsverket återbära hvad han i fourrageersättning och lönetillägg för dessa hästar uppburit för januari, februari, mars och april månader 1895 med sammanlagdt femhundrasex kronor 66 öre.

Hvad slutligen vidkommer de ersättningsyrkanden, krigsfiskalen framställt mot öfverstarne von Hohenhausen och Carlstedt samt kaptenerna Ytterberg, friherre Åkerhielm och Sellergren i afseende å den del af Karlssons uppbördsbrist, som belöper på Gotlands infanteriregemente, eller tillsammans 58,860 kronor 23 öre, finner kongl. krigshofrätten frågan om denna ersättningsskyldighet icke i vidsträcktare mån höra till kongl. krigshofrättens upptagande, än för såvidt angår den på infanteriregementet belöpande delen af hvad Karlsson enligt kongl. kammarrättens förut anförda utslag den 30 september 1895 är förvunnen att hafva förskingrat och tillgripit eller sammanlagdt 58,852 kronor 83 öre, hvilket sistnämnda belopp, femtioåttatusenåttahundra-femtio två kronor 83 öre, med sex procent årlig ränta derå, räknadt från den 30 september 1895, kongl. krigshofrätten pröfvar skäligt förpligta öfversten von Hohenhausen att till statsverket ersätta, med afdrag dock af hvad såsom utdelning för samma belopp i Karlssons konkurs kan hafva kommit eller komma statsverket till godo, hvaremot kongl. krigshofrätten finner ersättningsskyldighet icke kunna åläggas öfversten Carlstedt eller kaptenerna Ytterberg, friherre Åkerhielm och Sellergren för någon del af hvad Karlsson sålunda förskingrat; och hvad särskildt angår det mot kaptenen Sellergren framställda yrkandet om dennes förpligtande att i alla händelser ersätta statsverket ett belopp af 16,000 kronor, som af Karlsson obehörigen uppdebiterats å förenämnda, den 23 mars 1895 till förvaltningsdirektionen afgifna kassarapport, pröfvar kongl. krigshofrätten samma yrkande så mycket mindre kunna bifallas, som någon förlust för kronan ej genom samma uppdebitering uppkommit.

Friherre Åkerhielms yrkande om ersättning för inställelsen vid krigsrättsundersökningen i Visby lemnas af kongl. krigshofrätten utan afseende.

Besvärshänvisning.

Namnunderskrifter.

Från konceptutslaget rätt afskrifvet betygar Stockholm i kongl. krigshofrättens sekreterareexpedition den 7 januari 1897.

Stämpel.

Ex officio
F. Lagerfelt.

Afskrift.

Bil. B.

Till Konungen.

Med anledningen af stadgandet i § 10 af nådiga brefvet den 22 januari 1877 angående ny pensionsreglering för armén att fråga, huruvida den, som, utan att förlora medborgerligt förtroende, blifvit genom dom skild från tjenstebefattning, med hvilken rätt till fyllnadspensionen enligt de i samma nådiga bref stadgade grunder vore förenad, skulle derigenom hafva förverkat rätt till fyllnadspensionen, i hvarje fall komme att bero på Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, har direktionen öfver arméns pensionskassa i underdånig skrifvelse den 26 nästlidne augusti hos Eders Kongl. Maj:t anmält, att f. d. öfversten och militärbefälhafvaren på Gotland m. m. Herman Ludvig von Hohenhausen, som genom nådigt bref den 19 april 1895 vid honom beviljadt nådigt afsked tillagts, jemte pension från arméns pensionskassa, en fyllnadspension af 4,425 kronor från dertill anvisade statsmedel, genom Eders Kongl. Maj:ts krigshofrätts laga kraftvunna utslag den 29 juni detta år dels förklarats hafva för särskilda förbrytelser i embetet förskylt afsättning, dels ock, då han icke numera vore i besittning af det embete, hvori han sig förbrutit, dömts till fängelse under viss tid; öfver hvilken anmälan Eders Kongl. Maj:t behagat genom nådig remiss infordra underdånigt utlåtande från statskontoret, som till åtlydnad häraf får anföra följande.

Den af direktionen öfver arméns pensionskassa åberopade § 10 i nådiga brefvet den 22 juni 1877 har i sin helhet denna lydelse. »Den som efter laga ransakning och dom blifvit förvunnen till sådant brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende, skall från och med månaden näst efter den, då domen vunnit laga kraft, äfven vara förlustig sin rätt till åtnjutande af pension med fyllnadspension. Huruvida åter den, som, utan att förlora medborgerligt förtroende, blifvit genom dom skild från tjenstebefattning, med hvilken rätt till fyllnadspension, enligt dessa grunder, är förenad, skall derigenom hafva förverkat rätt till denna fyllnadspension, kommer i hvarje fall att bero på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.»

Då krigshofrätten i sitt den 29 sistlidne juni meddelade utslag

förklarat f. d. öfversten von Hohenhausen hafva för tvenne särskilda förseelser förskylt afsättning, derest han då ännu varit i tjenst, måste nu förevarande fall visserligen anses jemförligt med ofvanberörda i åberopade nådiga bref förutsatta, och i händelse Eders Kongl. Maj:t på sådan grund skulle finna skäligt till pröfning upptaga frågan, huruvida von Hohenhausen bör gå förlustig den honom tillagda fyllnadspension, anser sig statskontoret böra till von Hohenhausens förmån framhålla, att med krigshofrättens nyssnämnda domslut icke förenats den påföljd, att von Hohenhausen förklarats ovärdig att i rikets tjenst vidare nyttjas.

Då emellertid von Hohenhausen redan den 18 april 1895 uppå derom gjord underdånig ansökning erhöll nådigt afsked med rätt till fyllnadspension, samt frågan om fortsatt åtnjutande af samma pension, för hvilken von Hohenhausen, så länge han var i tjenst, erlagt pensionsavgift, måste anses beröra hans enskilda rätt, synes ofvanberörda af Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen meddelade föreskrift, som tydligen endast afser frågan, huruvida fyllnadspension i det förutsatta fallet må tillträdas, men icke huruvida redan beviljad pension må indragas, icke vara på förevarande fall tillämplig. Statskontoret hemställer fördenskull, att den gjorda framställningen icke må till någon Eders Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Remissakten jemte utdrag af statskontorets protokoll, innefattande föredragandens särskilda mening, bifogas härjemte.

Stockholm den 7 september 1896.

Underdånigst
ALB. ANDERSON.

C. G. SYLVAN.

C. Kinberg.

I fråga om f. d. öfversten H. L. von Hohenhausens rätt till fortsatt åtnjutande af fyllnadspension.

Rätt afskrifvet betygar

Ex officio
Carl Blackstadius.

Afskrift.

Bil. C.

Till protokollet den 7 september 1896 yttrade föredraganden af Kongl. Maj:ts remiss, i fråga om f. d. öfversten H. L. von Hohenhausens rätt till fortsatt åtnjutande af fyllnadspension, herr statskommissarien m. m. C. G. Sylvan följande afvikande mening:

Den af direktionen öfver arméns pensionskassa åberopade § 10 i nådiga brefvet den 22 juni 1877 har till uppgift att bestämma, hvad inverkan begånget brott har på vederbörandes pensionsrätt. Den skiljer i sådant hänseende mellan brott, som medfört förlust af medborgerligt förtroende, och sådant, som icke haft denna påföljd. Brott af förra slaget gör den dömde ovilkorligen »förlustig sin rätt till åtnjutande af pension med fyllnadspension». I det senare fallet åter behåller den dömde sin rätt till pension, hvaremot frågan, huruvida rätten till fyllnadspension förverkats eller icke, göres beroende af Kongl. Maj:ts nådiga pröfning i hvarje särskildt fall. Nu har visserligen åt paragrafens senare del gifvits en sådan ordalydelse, att den, tolkad strängt efter bokstafven, kunde synas utesluta det fall, som här föreligger. Der talas nemligen endast om den, som blifver genom dom »skild från tjenstbefattning», under det att i förevarande fall brottet åtalats först sedan den brottslige afgått från embetet och redan kommit i åtnjutande af pension med fyllnadspension.

Då emellertid af krigshofrättens utslag i målet framgår, att f. d. öfversten von Hohenhausen för embetsbrott i särskilda fall förskylt afsättning, hvilken straffart dock till följd deraf, att von Hohenhausen icke längre vore i besittning af det embete, hvari han sig förbrutit, *utbytt* mot fängelsestraff, synes det mig, som om direktionen haft grundad anledning att i detta fall med tillämpning af den anda, som funnit uttryck i § 10 af merberörda nådiga bref den 22 juni 1877, till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning hänskjuta frågan, huruvida von Hohenhausen skall genom det honom ådömda straff anses hafva förverkat sin rätt till fyllnadspension. Lika litet som redan skedd afgång från det embete, hvari förbrytelsen skett, i detta fall uteslutit straff, fastän straffarten: afsättning af naturliga skäl icke kunnat användas, lika litet synes mig nemligen denna omständighet böra hafva upphäft den påföljd, som straffarten afsättning drager med sig, då denna påföljd, såsom nu är fallet, låter sig tillämpas.

På grund af denna min uppfattning har jag ansett mig, jemlikt den nådiga remissens föreskrift, böra uttala min mening i den till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning hänskjutna frågan, om von Hohenhausen må ega att fortfarande åtnjuta den honom genom nådiga brefvet den 19 april 1895 tillagda fyllnadspension; och då jag af krigshofrättens utslag inhemtat, att von Hohenhausen, utom hvad i öfrigt mot honom förekommit, förpligtats ersätta statsverket den på Gotlands infanteriregemente belöpande andel i f. d. regementsintendenten C. V. J. Karlssons uppbördsbrist eller 58,852 kronor 83 öre jemte 6 procent årlig ränta derå, räknadt från den 30 maj 1895, dock med afdrag af hvad som i utdelning för samma belopp i Karlssons konkurs kan hafva kommit eller komma statsverket till godo, finner jag mig sakna anledning tillstyrka, att rätt till uppbärande af den af statsmedel utgående fyllnadspension 4,425 kronor om året, hvilken jemlikt gällande bestämmelser icke får för gäld tagas i mät, fortfarande skulle bemälde von Hohenhausen tillerkännas. Som ofvan.

In fidem
H. Sederholm.

Rätt afskrifvet betygar

Ex officio
Carl Blackstadius.